

Література

1. Папура А.А. Формирование уверенности в себе у подростков / А.А. Папура // Вестник ТГПУ. – 2010. – Вып. 5 (95). – С. 110–114.
2. Прихожан А.М. Психология неудачника: тренинг уверенности в себе / А.М. Прихожан. – СПб. : Питер, 2009. – 240 с.
3. Ромек В.Г. Понятие уверенности в себе в современной социальной психологии / В.Г. Ромек // Психологический вестник. – 1996. – Вып. 1. – Ч. 2. – С. 132–138.
4. Серебрякова Е.А. Уверенность в себе и условия ее формирования у студенческой молодежи / Е.А. Серебрякова. – М. : Академия, 2000. – С. 222.

КОРОБЧУК Л.І.

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ МАШИНОБУДІВНОГО ПРОФІЛЮ З ПОЗИЦІЙ КОМПЕТЕНТІСТНО ОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ

Модернізація системи освіти з метою входження до світового освітнього простору передбачає реалізацію принципів гуманізації, демократизації освіти, методологічну переорієнтацію процесу навчання на розвиток особистості студента та формування його компетентності. Останнім часом у педагогічній практиці впроваджується компетентністний підхід до розробки освітніх стандартів, навчальних програм. Він розглядається українськими науковцями як цілепокладання у формуванні ключових компетентностей. Єдиних підходів до визначення поняття “компетентність” нами не виявлено. На думку експертів Ради Європи, компетентність передбачає спроможність особистості сприймати індивідуальні та соціальні потреби й відповідати на них і є комплексом знань, навичок, ставлень та цінностей. Згідно з визначенням Міжнародного департаменту стандартів освіти, компетентність розглядається як спроможність кваліфіковано здійснювати певні дії, виконувати завдання.

Аналіз педагогічної літератури показує, що для сучасної педагогічної практики характерним є введення поняття “освітні компетенції” (І.Г. Єрмаков, В.В. Краєвський, С.М. Мартиненко, О.О. Овчарук, І.Д. Равен, Л.Л. Хорунжа, А.В. Хуторський), які дозволяють вирішувати одну з ключових проблем, коли студенти машинобудівного профілю можуть добре володіти набором теоретичних знань, проте мають певні труднощі в практичній діяльності.

А.В. Хуторський визначає освітню компетенцію як сукупність взаємопов'язаних смислових орієнтацій, знань, умінь, навичок та досвіду діяльності учня відносно певного кола об'єктів реальної дійсності, які необхідні для здійснення особистісно й соціально значущої продуктивної діяльності [5, с. 63]. На думку С.М. Мартиненко і Л.Л. Хорунжої, компетенція як педагогічна категорія базується на знаннях, досвіді, цінностях, здібностях, набутих завдяки навчанню [2, с. 66].

За визначенням Дж. Равена, компетентність – це специфічна здатність особистості, необхідна для ефективної діяльності в конкретній предметній галузі, яка містить вузькоспеціальні знання, особливого роду предметні навички, способи мислення, а також розуміння відповідальності за свої дії [4]. Українські до-

слідники розглядають це поняття, перш за все, як життєву компетентність. Зокрема, І.Г. Єрмаков розуміє під компетентністю знання, вміння, життєвий досвід особистості, необхідні для розв'язання життєвих завдань і продуктивного здійснення життєдіяльності як індивідуального проекту [3].

Мета статті – провести аналіз професійної підготовки майбутніх фахівців машинобудівного профілю з позицій компетентісно орієнтованого підходу.

Для нашого дослідження є важливим компетентісно орієнтований підхід, який забезпечує єдність навчально-пізнавальної, науково-дослідної, практичної підготовки та спрямований на формування готовності студентів певного освітньо-кваліфікаційного рівня до професійної діяльності. Визначальними складниками компетентісного підходу виступають компетенції, компетентності, професійна компетентність. Ці слова є похідними від слова компетентний (від лат. *compeo*, *competens* – досягати, відповідати, підходити). Великий тлумачний словник української мови визначає компетенцію таким чином: “відповідність, узгодженість, пов'язане з *compeo* – разом домагатися, прагнути” [1].

Системні та багатокомпонентні поняття “компетентність” і “компетенція” застосовуються для опису якості підготовки й діяльності фахівців. Однак, незважаючи на структурну схожість, ці поняття не є тотожними.

Контекстуальний аналіз психолого-педагогічної літератури щодо вживання поняття “компетенція” дає змогу зрозуміти його соціально закріпленій результат. Якщо компетенція – це, насамперед, задані вимоги до освітньої підготовки, сукупності знань, способів діяльності, якостей особистості, то компетентність – уже існуюча якість, реальна демонстрація набутих знань і відповідних умінь, навичок людини як суб'єкта професійної діяльності, володіння нею відповідними компетенціями та здатність їх застосовувати у відповідних професійних ситуаціях.

Отже, компетентістний підхід в освіті не потрібно розглядати виключно з точки зору предметних знань, умінь та навичок. Встановлено, що освітні компетенції суттєво впливають на зміст і форми освіти. На думку експертів, поняття компетентності включає в себе цілий ряд складових: знання, пізнавальні навички, практичні навички, мотивацію, ставлення тощо.

Як показує досвід багатьох європейських країн, що займались визначенням, відбором та впровадженням ключових компетентностей, останнім часом відбулась орієнтація програм та освітніх технологій на компетентістний підхід. Разом з цим досягнення студентами ключових компетентностей не враховується при оцінюванні їх навчальних досягнень. Отже, ключові компетентності мають стати основою процесу оцінювання навчальних досягнень і в українській вищій школі.

Зважаючи на той факт, що одним з найважливіших завдань, які висуває сьогодні перед майбутніми фахівцями машинобудівного профілю, є забезпечення екологозбалансованих умов існування й життєдіяльності, збереження навколишнього середовища, екологічна компетентність стає однією із суттєвих характеристик спеціалістів машинобудівних спеціальностей, оскільки шкода природі може бути заподіяна не тільки навмисно, а й через відсутність необхідних знань. Саме тому екологічна освіта у вищих навчальних закладах має бути спрямована

на підготовку спеціалістів різних галузей до практичного вирішення питань, пов'язаних з необхідністю дотримання норм екологобезпечної діяльності. У програмах такої підготовки разом з методиками формування в майбутніх спеціалістів машинобудівного профілю творчого, самостійного та глобального мислення має бути передбаченою необхідність екологічно обґрунтованих принципів професійної діяльності. Професійна підготовка майбутніх фахівців машинобудівного профілю має сприяти тому, щоб спеціалісти змогли кваліфіковано вирішувати екологічні завдання у сфері їхньої професійної діяльності, прогнозувати наслідки її впливу на навколишнє середовище й запобігати їм.

Зважаючи на визначення компетентності А.В. Хутірським як сукупності особистісних якостей студента (ціннісних орієнтацій, знань, умінь, навичок, здібностей), які зумовлені досвідом його діяльності в певній соціально й особистісно значущій сфері, слушним буде висновок, що екологічна компетентність виявляється у володінні студентом відповідними знаннями, вміннями та навичками, досвіді творчої діяльності, емоційно-ціннісному ставленні до навколишнього середовища. Проте самі собою екологічні знання й уміння не приводять автоматично до формування екологічної компетентності, але можуть бути необхідною передумовою її формування. Для переходу до цього якісно нового стану необхідне набуття досвіду використання знань і вмінь у процесі вирішення завдань, пов'язаних з професійною діяльністю.

З огляду на вказане вище ми визначаємо екологічну компетентність фахівця машинобудівного профілю як інтегрований результат навчальної діяльності студентів, яка формується, передусім, завдяки опануванню змістом предметів екологічного спрямування й набуттям досвіду використання екологічних знань у процесі вивчення предметів спеціального та професійного циклів, зокрема, спецкурсу інформаційних технологій. Така інтеграція екологічної компоненти в навчальні програми предметів професійної підготовки студентів має стати методологічною основою розширення меж професійних компетенцій. Зрозуміло, що просте розширення меж компетенції й предмета якоїсь дисципліни за рахунок введення екологічного матеріалу фактично не вирішує проблеми підготовки випускників до екологобезпечної професійної діяльності. Ми вважаємо більш адекватним інтеграційним засобом не предметний синтез, в якому узагальнюються різні поняття й методи окремих дисциплін, а спеціально організовану інформаційну інтеграцію. Для забезпечення такої інтеграції необхідно здійснити аналіз і конкретизацію предметних компетенцій, засвоєння яких сприяє формуванню екологічної компетентності.

Освітня компетенція передбачає засвоєння студентом не окремих знань і умінь, а оволодіння комплексною процедурою, у якій для кожного виділеного напрямку присутня відповідна сукупність освітніх компонентів, які мають особистісно-діяльнісний характер. Компетенції визначають набір системних характеристик для проектування освітніх стандартів, навчальної й методичної літератури, а також вимірювання навчальних досягнень студентів.

У методиках навчання окремих предметів компетенції використовувалися давно, наприклад, лінгводидактичні компетенції використовуються в мовах, ко-

мунікативні – в інформатиці. Останнім часом поняття “компетенції” вийшло на загальнодидактичний та методологічний рівні. Це пов’язано з його функціями та інтеграційною міжпредметною роллю в загальній освіті. Отже, компетенція не зводиться тільки до знань і навичок, а належить до сфери складних умінь і якостей особистості. Встановлена така ієрархія компетенцій: ключові компетенції – належать до загального (мета предметного) змісту освіти; загальнопредметні компетенції – до певного кола навчальних предметів; предметні компетенції – часткові по відношенню до двох попередніх рівнів компетенції, які мають конкретний опис і можливість формування в межах одного предмета.

Ключові компетенції визначаються загальними вимогами до підготовки молодих спеціалістів машинобудівного профілю, які висуває сучасне життя:

а) соціальні, пов’язані з готовністю брати на себе відповідальність, бути активним у прийнятті рішення, врегулюванні конфліктів ненасильницьким шляхом, функціонуванні й розвитку демократичних інститутів суспільства;

б) полікультурні – стосуються розуміння несхожості людей, взаємоповаги до їхньої мови, релігії, культури;

в) комунікативні – передбачають опанування важливим у роботі та суспільному житті усним і писемним спілкуванням, оволодіння кількома мовами;

г) інформаційні – зумовлені зростанням ролі інформації в сучасному суспільстві й передбачають оволодіння інформаційними технологіями, вміннями здобувати, критично осмислювати та використовувати різноманітну інформацію;

д) саморозвитку та самоосвіти, пов’язані з потребою й готовністю постійно вдосконалюватися як у професійному, так і в особистісному та суспільному плані;

е) компетенції, що реалізуються в прагненні й здатності до раціональної продуктивної творчої діяльності.

Зважаючи на те, що випускники професійної школи мають знати, що рівень і якість життя суспільства залежать від стану природного середовища, екологічна підготовка в обсязі освітнього мінімуму є обов’язковою для всіх спеціальностей. На нашу думку, сучасний стан розвитку суспільства, зростання екологічної кризи підносять загальноосвітню екологічну компетенцію до рівня ключових компетенцій. Більше того, загальноосвітня екологічна компетенція має бути доповнена з урахуванням економічних, технологічних, біосферних і природоохоронних аспектів конкретної спеціальності.

Аналіз сучасної педагогічної літератури дозволив нам сформулювати основні функції екологічної компетенції в навчанні:

– є відображенням соціального замовлення на мінімальну підготовленість до екологобезпечної професійної діяльності;

– є умовою успішної інтеграції молодого спеціаліста у професійне середовище;

– визначає реальні об’єкти навколишнього середовища, на які мають бути спрямовані знання, уміння і засоби діяльності;

– визначає мінімальний досвід діяльності, необхідний для екологобезпечного вирішення виробничих завдань;

- має можливість інтеграції в різні навчальні предмети;
- дає змогу поєднати теоретичні екологічні знання з їх практичним використанням для вирішення питань екологобезпечної професійної діяльності майбутніх фахівців машинобудівного профілю.

Узагальнення предметних компетенцій до рівня загальноосвітніх відбувається за загальними для різних навчальних предметів реальними об'єктами, вміннями, навичками та способами дії. Враховуючи комплексний характер предметних компетенцій та їх структурні компоненти (об'єкти реальної дійсності; соціальну значущість знань, умінь, навичок та способів діяльності щодо даного об'єкта; особистісну значущість формування компетентності для студентів), ми визначили перелік освітніх компетенцій, які забезпечують екологічну компетентність випускника.

Висновки. Аналіз проблеми формування екологічної компетентності в професійній освіті дає змогу зробити такі висновки:

- екологічна освіта є невід'ємною частиною процесу навчання;
- екологічна проблематика програм професійного навчання зумовлює постійне оновлення інформації, що вимагає формування в студентів потреби в безперервній екологічній освіті й самоосвіті;
- на всіх рівнях освіти необхідне врахування всіх елементів навчального процесу (навчальні плани, програми, підручники тощо) з метою забезпечення екологічної міждисциплінарності;
- екологічну освіту не слід зводити тільки до вивчення додаткових предметів, а необхідно включати її до вже існуючих навчальних програм таким чином, щоб вона стала своєрідним “каталізатором” процесу оновлення освіти;
- екологічну освіту не слід зводити до засвоєння екологічних знань, вона має стати засобом формування активно позитивного ставлення до навколишнього середовища;
- засвоєння екологічних знань має бути спрямоване на формування екологічно безпечної поведінки в професійній діяльності.

Таким чином, можна стверджувати, що формування належного рівня екологічної компетентності й інформаційної культури є нерозривними, принципово важливими складниками в системі підготовки майбутніх фахівців машинобудівного профілю. Ідеться не просто про екологізацію процесу фахової підготовки. Це – гарантія для майбутнього випускника адекватного розвитку й соціалізації, а не тільки певного обсягу знань. Соціалізація вимагає пошуку місць перетину соціальних, технічних, природних та духовних чинників у сучасному житті людини.

Література

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / [авт.-уклад. і голов. ред. Бусел В.Т.]. – К. : Ірпінь : ВТФ “Перун”, 2001. – 1440 с.
2. Мартиненко В.М. Загальна педагогіка : [навч. посіб.] / В.М. Мартиненко, Л.Л. Хорунжа. – К. : МАУП, 2002. – 176 с.
3. Мистецтво життєтворчості особистості: наук.-метод. посібник : у 2 ч. / [ред. рада: В.М. Доній (голова), Г.М. Несин (заст. голови), Л.В. Сохан, І.Г. Єрмаков (керівники авторського колективу) та ін.]. – К., 1997. – Ч. 1: Теорія і технологія життєтворчості. – С. 271–272.

4. Равен Д. Педагогическое тестирование: Проблемы, заблуждения, перспективы / Д. Равен ; [пер. с англ. изд. 2-е, испр.]. – М. : Когито-Центр, 2001. – 142 с.

5. Хуторской А.В. Практикум по дидактике и методикам обучения / А.В. Хуторской. – СПб. : Питер, 2004. – 541 с.

КРАМАРЕНКО Т.В.

ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕКТРОННОЇ ПОШТИ ВИКЛАДАЧАМИ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ЇХ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ

Сучасне освітнє середовище перебуває в ситуації, коли викладачі існують у світі, насиченому інформацією, яка, у свою чергу, виступає як єдність об'єктивного знання й універсальних цінностей, що відповідають інтересам буття людини, з одного боку, та невід'ємним впливом іноземної мови – з іншого. Завдяки високому рівню культури пошуку інформації в мережі Інтернет учасники освітнього процесу мають змогу, залучившись до інформаційних ресурсів Інтернету, одержати доступ до ресурсів могутньої комп'ютерної мережі світу. Використання нових інформаційних технологій, зокрема мережі Інтернет, електронної пошти тощо, може виявитись вирішенням одного з головних завдань освіти – формування педагогічної майстерності педагога. Та постає питання: потреба у зміні та вдосконаленні змушує освіту звертатись до новітніх технологій задля підвищення фахового рівня педагога чи нові інформаційні технології, що впроваджуються в освіту, викликають у ній зміни? Ці явища взаємопов'язані: постійне самовдосконалення викладача вимагає нових та ефективних засобів навчання й звертається у своєму пошуку до новітніх технологій; а новітні технології, які вже стали об'єктом наукових досліджень багатьох учених, одночасно пропонують нові засоби навчання або стимулюють їх створення, цим самим виводячи процес формування педагогічної майстерності педагога на високий сучасний рівень. Проте найголовніше те, що новітні технології знаходять свій шлях у цьому процесі, і цей процес залежить від розвитку суспільства, але повинен спрямовуватись і регулюватись освітою.

За допомогою мережі, викладачі мають можливість розширювати свої комунікативні зв'язки, ознайомитися з новими навчальними програмами та підручниками, дізнатися більше про викладання свого предмету. Завдяки комп'ютерним мережам вони використовують різноманітні навчальні матеріали, підвищують свою кваліфікацію та педагогічну майстерність.

Сучасні викладачі мають активно використовувати можливості комп'ютерних мереж для організації плідного спілкування між учасниками навчального процесу, колегами тощо. На цьому наголошують у своїх дослідженнях Е. Белінська, А. Жичкіна, А. Войкунський, О. Гокунь, Т. Койчева, Л. Леонтович, Г. Потапова, І. Розіна, І. Соколова, Л. Положенцева, Л. Халяпіна, О. Кущенко та ін. Практика використання мережі Інтернет педагогами допоможе їм у розв'язанні загальної проблеми самовдосконалення взагалі та професійної самопідготовки з використанням електронної пошти зокрема. Сучасний етап розвитку суспільства не дарма набув ознаки інформаційного завдяки загальному розповсюдженню та щоденному використанню інформаційних комп'ютерних технологій майже в усіх сферах